

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

FISKALNA STRATEGIJA NA REPUBLIKA MAKEDONIJA 2009-2011

Скопје декември 2008

СОДРЖИНА

ВОВЕД

ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

- 1. МАКРОЕКОНОМСКИ ОСТВАРУВАЊА**
- 2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ**
 - 2.1 Буџет на Република Македонија**

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

- 1. ОЧЕКУВАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА**
- 2. СРЕДНОРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА**
 - 2.1 Среднорочни проекции на Буџет на РМ**
 - 2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на РМ**
 - 2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на РМ**
 - 2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање**
 - 2.2 Буџет на локална власт**
- 3. КОРИСТЕЊЕ НА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ НА ЕУ**
- 4. ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ**

ВОВЕД

Дефинирањето на насоките на економската и фискалната политика за среднорочниот период претставува клучна алка во целокупниот комплексен процес на планирање на Буџетот и истите даваат реални економски фискални претпоставки на кои се заснова подготовката на Буџетот на Република Македонија за наредните години. Подготовката на Фискалната Стратегија на Република Македонија за 2009-2011 година е во согласност со праксата и методологијата на развиените земји и досега се покажа како неопходна потреба во утврдување на иницијалната рамка за водење на фискалната политика во наредниот среднорочен период.

Согласно Законот за буџети, Фискалната стратегија беше усвоена од страна на Владата на Република Македонија во рамки на законскиот рок и истата претставуваше основа за подготовка на максимално утврдените расходи на буџетските корисници во рамките на кои беа предложени буџетските барања, како и основа за подготовка на Предлог Буџетот на Република Македонија за 2009 година.

Актуелните турбуленции во светската економија кои се случија во втората половина на 2008 година, беа директна последица на глобалната светска криза, која по своите карактеристики веќе доби обележје на економска рецесија. Ефектите од светската криза која започна во САД и ги зафати и земјите од Евронзоната почнаа да се чувствуваат и во македонската економија, особено во реалниот сектор. Република Македонија е трговски интегрирана со ЕУ и околу 60% од македонскиот извоз е наменет за европските земји. Веќе сме сведоци на забавен економски раст, како последица на намалена побарувачка, откажување на договори за извоз, како и на отпуштање на работници во металопреработувачката, текстилната и кожарската индустрија.

Врз овие основи фискалните проекции за наредниот среднорочен период се ревидирани и во истите се инкорпорирани ефектите од глобалната економска криза, како и фискалните ефекти од превземените мерки со цел заштита на македонската економија. Вака утврдените проекции за наредниот среднорочен период се базираат на неколку основни постулати:

- одржување на макроекономската стабилност и поттикнување на одржливи стапки на пораст од 5-6% на БДП;
- фискално прилагодување кое ќе резултира со одржување на ниско и контролирано ниво на фискален дефицит и ниско ниво на јавниот долг;
- проектирање на оптимално ниво на приходи во кои се вклучени и ефектите од пакетот на превентивните мерки за помош на македонската економија и ублажување на последиците од светската криза и рецесија;
- проектирање на расходи кои ќе обезбедат рационално и наменско користење на средствата и зголемени инвестициони вложувања во патната и железничката инфраструктура, како фискално стимулирање на економскиот развој

Вака дефинираните фискални проекции се во тесна корелација со утврдените стратешки приоритети на Република Македонија во наредниот среднорочен период, меѓу кои најзначајни се:

- зголемување на економската активност и конкурентноста на трајна основа со повисоки стапки на вработеност и пораст на животниот стандард;
- интеграција на Република Македонија во НАТО и ЕУ;

- продолжување на борбата против криминалот и корупцијата и ефикасно спроведување на правото;

- одржување на добри меѓуетнички основи и соживот врз принципите на меѓусебна толеранција и почит и

- инвестирање во образованието како основа за создавање на зголемени вредности во државата.

ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

1. ТЕКОВЕН МАКРОЕКОНОМСКИ АМБИЕНТ

Во 2008 година македонската економија продолжи да остварува забележителни економски постигнувања, пред се како резултат на успешната економска политика водена од страна на Владата на Република Македонија, и покрај забавувањето на глобалната економска активност, вклучително и во земјите од регионот. Забрзаниот раст се остварува во услови на повисока координација помеѓу фискалната и монетарната политика, со дисциплинирана и одговорна фискална политика и конзистентна и порестриктивна монетарна политика. Прогресот во растот на економијата, спроведените реформи и подобреното бизнис окружување беше признаен и од реномирани меѓународни институции. Така, покрај водечкиот бизнис портал Forbes, кој во неговиот извештај Best Countries For Business ја рангираше Македонија на 50-то место за водење бизнис, што е скок за 32 места во однос на 2007 година, и Извештајот Doing Business на Светска банка го потврди остварениот прогрес, со тоа што ја рангираше нашата земја осум места погоре во однос на 2007 година (од 79 на 71 место). Борбата против корупцијата и остварените резултати ја потврди најновиот Извештај на меѓународната организација за борба против корупција Transparency International, кој ја рангираше Македонија на 72 место во 2008 наспроти 84 место претходната година (скок за 12 места).

Стапката на раст на бруто домашниот производ (БДП) за второто тримесечје од 2008 година изнесува 6,5%, со што продолжува започнатиот тренд на остварување високи стапки на раст. Она што е значајно да се напомене е диверзифицираноста на овој пораст, односно фактот што учество во порастот земаа сите производни сектори. Што се однесува до расходните компоненти на БДП, остварен е и значителен напредок изразен преку номинален пораст на учеството на инвестициите од 18% во вториот квартал од 2007 година, на 31,6% во истиот квартал од 2008 година, што упатува на повисоки стапки на раст во наредниот период.

Релативно високиот пораст на општото ценовно ниво во втората половина на 2007 година, продолжи и во првата половина на 2008 година, додека пак од средината на годината се стабилизира и започна да опаѓа на месечно ниво. Така, стапката на инфлација во периодот јануари-ноември 2008 година, споредено со истиот период од 2007 година изнесува 8,7%, додека во месец ноември на годишно ниво изнесуваше 5,1%. Земајќи го предвид намалувањето на цената на нафтата на светските берзи, како и стабилизираните цени на прехранбените производи, инфлацијата до крајот на годината се очекува да се намали и да достигне 5-5,5%.

Во поглед на причинителите на инфлацијата, треба да се потенцира дека тие во доминантен дел се екстерни. Имено, главна причина за инфлацискиот притисок претставуваа растечките цени на храната, нафтата и суровините, воопшто, на светскиот пазар, што во одреден дел предизвика верижно зголемување на цените и на некои други продукти. Потврда за

поврзаноста на домашната инфлација и светските цени на храната и нафтата е фактот што со нивното стабилизирање и постепено намалување се намалува и домашната стапка на инфлација. Придонесот на храната и горивата во вкупниот пораст на цените во периодот јануари-ноември 2008 година изнесува дури 79,3%.

Во надворешниот сектор, анализирано во евра, растот на извозот во првите девет месеци од 2008 година изнесува 13,8%, додека растот на увозот 35,2%, што предизвика продлабочување на трговскиот дефицит за 84,2% споредено со истиот период минатата година. Зголемениот дефицит во анализираниот период се должи, пред се, на зголемениот увоз на нафта и производи од нафта и електрична енергија. И покрај тоа што увезените количини на овие производи се зголемија само за 18,1% односно 72,9%, порастот на нивната цена на светските берзи доведе до пораст на евро-вредноста на увозот од 76,2% кај нафтата, и дури 150,5% кај електричната енергија.

Високиот дефицит е очекуван и поради значително зголемените странски директни инвестиции (СДИ) во 2007 година и првата половина од 2008 година, кои со себе носат и голема увозна компонента (увоз на технологии, суровини и сл.). Имено, СДИ во првите осум месеци од 2008 година достигнаа 407,7 милиони евра, што е 39% повеќе од истиот период од 2007 година. Од друга страна пак, СДИ, заедно со приватните трансфери, го финансираат трговскиот дефицит. Најзначајни инвестиции кои се реализираа во првата половина од 2008 година се купувањето на втората по големина млекокарница Идеал Шипка од страна на хрватски Дукач, фабриката на Johnson Controls во Бунарцик, купувањето на Алумина од страна на израелскиот Gazit-Globe, купувањето на битолската млекокарница од страна на бугарската компанија, Сирма инвестицијата на California Resort која ќе започне со изградба на хотели, казина и шопинг центри во Гевгелија и др.

Во 2008 година, монетарната политика беше релативно порестриктивна во однос на претходните години, но, резултатите од затегнатата политика сеуште не може во голем обем да се почувствуваат, пред се, поради временското заостанување при трансмисијата на мерките на НБРМ. Имено, и покрај зголемувањето на каматните стапки на благајничките записи на 7%, просечните пондерирани активни каматни стапки на комерцијалните банки во октомври 2008 година се намалија за 0,3 п.п. во однос на истиот месец од претходната година, а на месечно ниво се зголемија за 0,1 п.п. Треба да се нагласи дека каматните стапки на одделни видови банкарски кредити веќе се извесно зголемени.

Анализата на остварувањата на банкарскиот сектор покажува дека вкупниот депозитен потенцијал на банките се зголеми за 19% во октомври 2008 година, споредено со истиот период од претходната година и истиот е намален за 3,3 п.п. во однос на септември. Релативно високиот депозитен потенцијал, надолполнет со зголемената конкуренција во банкарскиот сектор (влез на Штаерска банка и штедилница, НУРО Investmentbank, Societe General и др.) предизвика кредитите на приватниот сектор да остварат пораст од 39,6%. Сепак, во последните неколку месеци дојде до забавување на високиот раст на кредитите (истиот изнесуваше дури 44,1% на крај на месец април 2008 година) како резултат на преземените мерки од страна на НБРМ, како и поради влијанието на глобалната финансиска криза која доведе до заострување на кредитните услови на домашните банки.

Од особена важност за идната економска активност е високиот раст на долгорочните кредити кон претпријатијата, кои главно се користат за инвестиции, од 26,7% во октомври, споредено со крајот на 2007 година, или

висок пораст од 37% на годишно ниво, што пак е импулс и сигнал за натамошен интензивен раст на економијата.

На полето на јавните финансии, во првите девет месеци од 2008 година, како и досега, продолжува да се води дисциплинирана и прудентна фискална политика. И покрај преземените значајни фискални реформи (намалувањето на рамниот данок од 12% на 10%, намалувањето на ДДВ за одредени производи и сл.), даночните приходи во првите девет месеци од 2008 година потфрлија само за 1,5% од планираните, а приходите од данокот на добивка за 5% во однос на ревидираниот план на приходи со кој планираните приходи беа зголемени дури за 12,4% од иницијално планираните.

Од претходните анализи може да се заклучи дека сосема оправдани се очекувањата дека во периодот 2009-2011 ќе се задржи високиот раст на БДП и вработеноста. Сепак, глобалната финансиска криза која доведе и до забавување на растот во земјите од Западна Европа и САД ќе има негативни ефекти и врз македонската економија изразени преку намалена екстерна побарувачка за македонските производи (намален извоз) и можно намалување на инвестициите и домашната потрошувачка (доколку се намали кредитната активност на банките и доколку населението се воздржува од поголеми издатоци).

2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ

Фискалната политика во текот на оваа година, рефлектирана преку општиот владин буџет, се спроведуваше во рамки на иницијално планираните политики, насоки и проекции без значајни пореметувања. На ваков начин се обезбеди редовно финансирање и извршување на функциите на државата на централно и локално ниво, навремено финансирање на законските обврски, продолжување и отпочнување со реализација на капитални проекти и продолжување на политиката на активно управување со јавниот долг на Република Македонија. Ваквите остварувања во фискалната политика обезбедија солидна основа за натамошна фискална консолидација и продолжување на политиката на низок дефицит.

Со успешно спроведување и заокружување на процесот на фискална децентрализација, се обезбеди сеопфатно управување, следење, контрола и поголема транспарентност на јавните финансии.

2.1 Буџет на Република Македонија

Интензивирањето на економската и инвестиционата активност, како и реализацијата на реформите во даночната сфера во текот на 2008 година обезбедија солидна наплата на приходите, што овозможи продолжување со реализација на амбициозните активности и политика на Владата на Република Македонија.

Buxet na Republika Makedonija			
		vo milioni denari	
		Buxet 2008	Realizacija vo period januari-noemvri 2008
VKUPNI PRIHODI		144.706	124.680
Dano~ni prihodi i pridonesi		118.803	105.687
	Dano~ni prihodi	81.049	71.368
	Pridonesi	37.754	34.319
Nedano~ni prihodi		22.278	16.934
Kapitalni prihodi		1.299	1.199
Donacii		2.326	860
VKUPNI RASHODI		150.371	116.968
Tekovni rashodi		123.409	103.862
	Plati i nadomestoci	22.979	18.855
	Stoki i uslugi	21.493	14.444
	Transferi	76.225	68.502
	Kamati	2.712	2.061
Kapitalni rashodi		26.962	13.106
DEFICIT/SUFICIT		-5.665	7.712
FINANSIRAVE		5.665	-7.712
Priliv		12.919	-977
	Prihodi od privatizacija i koncesija	3.312	661
	Stranski zaemi	5.463	1.591
	Doma{no zadol`uvawe	2.848	1.438
	Depoziti/Dopolnitelni izvori	1.296	-4.667
Odliv		7.254	6.735
	Otplati po stransko zadol`uvawe	1.974	1.769
	Otplati po doma{no zadol`uvawe	5.280	4.966

Во периодот јануари-ноември 2008 година **изворните приходи на Буџетот на Република Македонија** се реализираа во износ од 124.680 милиони денари, од кои 105.687 милиони денари се однесуваат на даночни приходи и социјални придонеси, односно околу 85% од изворните приходи.

Солидната реализација на даночните приходи во овој период од годината во висина од 97,5 % од планираната динамика за овој период од годината го потврдува успешното спроведување на даночната реформа, што дава реална основа приходите до крајот на годината да се реализираат приближно на планираната динамика за оваа година.

Во рамки на даночните приходи евидентна е значителна реализација кај **данокот од додадена вредност**, кој во овој период од годината е реализиран во износ од 34.287 милион денари, односно околу 99% од вкупно планираното ниво. Зголемената реализација на данокот на додадена вредност, воглавно се должи

на зголемената наплата на ДДВ при увоз на добра во земјата и зголемен поврат на ДДВ.

Приходите по основ на *данок на добивка* во овој период од годината се реализираа во висина од 8.042 милиони денари, што претставува 97% во однос на годишно планираните износи, при што најголем придонес во овие приходи е по основ на задршка на приходи од дивиденда платен на странски правни лица.

Приходите по основ на *персонален данок* се реализираа во износ од 7.624 милиони денари, при што во структурата на персоналниот данок на доход, вообичаено најголем дел од приходите се остварени од данокот на плати и тоа околу 63,2%, данокот на примања остварени по основ на договор на дело околу 8,3%, данокот на доход од приход од капитални добивки - од продажба на хартии од вредност околу 3,1%, како и данокот на други лични примања на вработени лица во трговски друштва, јавни претпријатија, трговци и други правни и физички лица кои не се корисници и единки корисници на буџетот со околу 5%.

Приходите по основ на царини се реализираа во висина од 5.707 милиони денари, односно 87% во однос на планираната динамика, пред се како резултат на зголемување на степенот на либерализација, како и транзициониот период на намалување на царинските стапки согласно Договорот за слободна трговија.

Другите даночни приходи во овој период од годината се остварија во зголемен износ од 2.369 милиони денари, што претставува 107% во однос на планираното ниво, од кои најзначајно учество имаат надоместоците што ги уплаќаат правните лица кои произведуваат или увезуваат тутунски производи штетни по здравјето, како и надоместоци што ги плаќаат правните лица кои произведуваат или увезуваат тутунски производи наменети за финансирање на дополнително земјоделско производство.

Во однос на реализацијата на вкупните *придонеси за социјално осигурување* во овој период од годината евидентна е солидна наплата на социјалните придонеси во вкупен износ од 34.319 милиони денари, што е во рамките на планираната динамика од 91%. Во рамките на овие приходи придонесите за вработување се остварени во износ од 98%, додека останатите придонеси се реализираа со околу 90% во однос на планираните износи, што е секако резултат на позитивното влијание од имплементацијата на новите процеси во наплатата на придонесите и спроведување на контролите кај даночните обврзници.

Добрата реализација на персоналниот данок и социјалните придонеси во однос на планираната динамика се индиректни показатели за легализацијата на значителен дел од неформалното вработување.

Во овој период од годината *неданочните приходи* се остварија во износ од 16.934 милиони денари, кои воглавно се реализираа на сопствените сметки на буџетските корисници, додека кај основниот буџет евидентна е реализацијата на дивидендата од АД Телеком во износ од 3.784 милиони денари, профитот од Народната Банка на Република Македонија во износ од 1.289 милиони денари, како и приходите по основ на наплатени патарини во Агенцијата за државни патишта во износ од 1.813 милиони денари.

Капиталните приходи во овој период од годината реализирани се во износ од 1.199 милиони денари, односно 92,6% во однос од планираната динамика, што воглавно се должи на зголемени приходи од продажба на приватно и градежно земјиште, како и продолжување на продажбата на општествените станovi.

Буџетските корисници во овој период реализираа 745 милиони денари по основ на донации за финансирање на планираните проекти.

Во периодот јануари-ноември **расходите на Буџетот на РМ** го достигнаа нивото од 116.968 милиони денари или 78% од иницијално планираните расходи, вклучувајќи ги и расходите кои буџетските корисници ги

финансираа од сопствени извори, што генерално претставува пониска реализација од вообичаената за овој период од годината што се должи на превземените напори за продолжување на рестриктивна буџетска потрошувачка и нејзино антиинфлаторно остварување.

Структурно набљудувано реализацијата на расходите особено отстапува од планираната динамика кај капиталните расходи, кои во овој период од годината забележаа остварување од 49%, како и расходите за стоки и услуги кои што остварија динамика на реализација од 67% во однос на планираната со Буџетот.

Во рамките на *тековните расходи* кои го достигнаа нивото од 103.362 милиони денари, исплатени се вкупно 18.855 милиони денари за плати и надоместоци на вработените во јавната администрација, во кој износ е вклучен ефектот од зголемувањето на платите и реализираното зајакнување на капацитетот на јавната администрација, согласно интегративните процеси со ЕУ.

Дисциплинираната буџетска потрошувачка особено е евидентна во реализацијата на расходите за стоки и услуги, кои се остварени со пониска динамика на реализација, пред се како последица на строго контролираните непродуктивни трошења.

Доминантно учество во тековните расходи се однесува на социјалната компонента на Буџетот, изразена преку социјалните трансфери. Во овие рамки редовно се сервисираа обврските на државата во областа на загарантираната социјална заштита на специфичните категории на населението, за која намена се реализираа 3.531 милиони денари, односно 87% од вкупно планираните, од кои најзначаен дел е наменет за исплата на надоместоци на социјално загрозените домаќинства. Имено, во почетокот на годината се вршеше и исплата на социјална помош за околу 10.000 најзагрозени семејства со цел ублажување на последиците од покачувањето на цените, а истовремено отворени се и 29 народни кујни за обезбедување на топол оброк за најсиромашните слоеви на населението.

За редовна исплата на пензиите зголемени со ефектот од последното редовно и дополнително зголемување, во овој период од годината се наменија 30.396 милиони денари, односно 90,4% за исплата на пензија на 278.686 корисници на пензија, со просечно ниво на пензија од 9.537 денари. Трансферите до приватните пензиски фондови согласно пензиската реформа се реализираа во износ од 2.221 милиони денари. Според евиденцијата на Агенцијата за супервизија на капитално финансираното пензиско осигурување во изминатиот период од годината зачленети се нови 31.065 лица, со што вкупниот број на лица во приватните пензиски фондови достигна ниво од 193.718 лица. За исплата на паричен надоместок на невработените лица преку Агенцијата за вработување се наменија 1.428 милиони денари за материјално обезбедување на 25.398 лица, од кои 1.770 се стечајни работници што согласно законот го остварија ова право.

Средствата за финансирање на здравствените услуги и надоместоци се реализираа во износ од 16.505 милиони денари, при што реализацијата на овие средства се одвиваше во рамките на донесените буџети на јавните здравствени установи и склучените договори за финансирање на здравствените услуги. Фондот за здравствено осигурување во овој период тековно ги подмирува достасаните неизмирени обврски за лекови и медицински потрошен материјал што тој ги презел во јавните здравствени установи, односно целосно се измирија долговите со рок на доспеаност над 60 дена. Што се однесува до неизмирените обврски на јавните здравствени установи, Владата на Република Македонија со Одлука за прераспределба меѓу буџетските корисници обезбеди 800 милиони денари, како и 400 милиони денари со Буџетот за следната година за покривање на овие обврски, со што истите значајно ќе се намалат.

Во рамки на другите трансфери од Буџетот на Република Македонија, редовно се трансферираа дотациите до единиците на локална самоуправа, при

што во овој период од годината 907 милиони денари од приходот од данок на додадена вредност се трансферираа на локално ниво. Остатокот се блок дотации за финансирање на пренесените надлежности (исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци) во вкупно 66 општини кои преминаа во втора фаза на децентрализација, наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи, како и наменски дотации за плати и надоместоци на вработените во противпожарните единици на општините. Во овој период од годината се реализираа и активностите за доделување на субвенции во земјоделието, при што целосно се реализираа субвенциите за откуп на тутунот, првата исплата на субвенциите за откуп на растително и сточарско производство, а во тек се и субвенциите за откуп на млекопроизводителите и органското производство кои се планира до крајот на годината целосно да бидат исплатени.

Во овој период од годината за исплата на камати се наменија 2.061 милиони денари согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување, од кои 1.191 милиони денари се однесуваа на камати по надворешно задолжување.

Капиталните расходи се реализираа на ниво од 13.106 милиони денари што претставува 49% од планираната динамика со Буџетот, чија послаба реализација придонесе до реализирање на суфицит во Буџетот на Република Македонија во износ од 7.712 милиони денари. Реализирањето на суфицит за овој период од годината е пред сè резултат на добрата реализација на сите видови даночни приходи и генерално на забавената реализација на капиталните расходи, сврзана со потребното време за распишување на тендери, неуспешните тендерски процедури и потребното време за одобрување на кредити од меѓународните финансиски организации за финансирање на одделни проекти.

Во овој период од годината Агенцијата за државна патишта реализираше 2.517 милиони денари за инвестициони активности, од кои околу 1.808 милиони денари се реализираа од кредитни средства, а 349 милиони денари од сопствени средства, при што 1.542 милиони денари се однесуваа на завршување на патната обиколница околу Скопје прва и втора фаза, а остатокот се однесуваат на изградба на трета лента на патниот правец Прилеп – Градско и Жировнички мост- Бошков мост.

Истовремено во овој период започнаа да се реализираат и планираните капитални проекти во одделни сектори и тоа: изградба на 17 од предвидените 50 фудбалски игралишта кои целосно ќе се завршат во наредната година, пуштени се во употреба 9 нови спортски сали од вкупно предвидените 35, завршена е изградбата на спортската сала “Борис Трајковски“, купени се објектите за амбасади во Прага, Виена и Москва, започна изградбата на амбасадата во Анкара, а во тек е и постапката за потпишување на договори за купување на амбасада во Лондон, со што на долг рок се заштедуваат девизни средства за кирии. Во областа на културата во тек е изградбата на Стариот театар, изградба на музејскиот комплекс Македонска борба – Музеј на ВМРО и Музеј на жртвите на комунизмот, Спомен куќата на Мајка Тереза, доградба на НУБМ “Свети Климент Охридски“, како и реализација на проектите 120 тома македонска книжевност, преводи на стручни научни книги и учебници од врвните универзитети од САД и Англија, како и превод на литературни дела на добитници на Нобелова награда. Во областа на образованието продолжи со реализација најголемата инвестиција на проектот Компјутер за секој ученик со кој се обезбедија околу 18.000 персонални компјутери за сите основни и средни училишта, и се покрија 2/3 од вкупните потреби на училиштата, како и инвестиции во подобрување на инфраструктурата во образованието, санирање на сите санитарни јазли, обновување на училишниот инвентар и реновирање на студентските домови.

Реализираниот прилив е доминантно остварен од повлекувањата на странските заеми во износ од 1.591 милиони денари, приходи од концесија во износ од 617 милиони денари, како и реализираното зголемување на депозитот во Народната банка на Република Македонија во износ од 4.667 милиони денари, со кои се обезбеди редовна отплата на главницата по надворешниот и внатрешниот долг на Република Македонија во износ од 6.735 милиони денари.

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

1. ОЧЕКУВАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ЗА ПЕРИОДОТ 2009-2011

Очекувани макроекономски движења за 2009 година

Во 2009 година, се очекува да продолжи започнатиот позитивен тренд на остварување на повисоки стапки на економски раст, но се разбира во рамки на ревидираните проекции, во услови на негативните импликации од глобалната економска криза, која веќе се прелева и во Република Македонија. Врз овие основи првичните проекции за економскиот раст се намалија од 6,7% на 5,5%. Основа за ваквите проекции секако се преземените реформи во изминатиот период, како и интензивната реформска агенда која претстои. Се разбира, подобрената бизнис клима, како и агресивната политика за привлекување на странски инвестиции се основа за очекувањата за зголемена економска активност на среден рок. Од аспект на производниот метод за пресметка на БДП, главен поттикнувач на растот ќе биде индустријата, пред се поради отпочнување на производството во реализираните СДИ, како и поради подобрување на перформансите на домашните индустриски капацитети. Од аспект на расходната страна на БДП, поттикнувач на економскиот раст ќе бидат бруто инвестициите кои во 2009 година се очекува да достигнат 27% од БДП (намалување на иницијалната проекција од 29%). Порастот на БДП се очекува да биде остварен во услови на стабилно и ниско општо ниво на цените, при што стапката на инфлација мерена како просек не се очекува да ја надмине проектираната од 3,5%.

Во надворешниот сектор, дефицитот на трговскиот биланс се очекува и натаму да остварува пораст, што е тренд присутен во третиот квартал од оваа година пред се заради негативните импликации од глобалната криза. Слично на трговскиот дефицит, и дефицитот на тековната сметка ќе се зголемува и ќе изнесува околу 11% од БДП во 2009 година, при стабилизирани номинален прилив на приватни трансфери и намалување на дефицитот на билансот на услуги. Проекциите се дека извозот во 2009 година во однос на 2008 година ќе расте со стапка од 10%, додека увозот ќе расте со помала стапка од 8%.

Високиот трговски дефицит се должи и на очекувањата за намалување на трендот на приливот од странски директни инвестиции, кој во текот на 2008 година беше значителен, кои со себе носат и голема увозна компонента. При тоа се очекува трговскиот дефицит и понатаму да се финансира преку СДИ, оценети во износ од 500 милиони евра, односно зголемени за околу 10% во однос на оваа година.

Во однос на монетарната политика во 2009 година, примарната активност на НБРМ и понатаму ќе биде насочена кон одржување на ценовната стабилност и стабилноста на девизниот курс на денарот. Сепак, поради настанатата финансиска криза, можно е монетарната политика и во 2009 година да биде рестриктивна, при што не се отфрла можноста за натамошен пораст на каматните стапки.

Следејќи го примерот на бројни развиени земји, Владата на Република Македонија донесе пакет мерки за борба против финансиската криза, кои се однесуваат на:

1. Мирување на обврските по основ на придонеси за здравствено осигурување во наредните четири години, кои доколку редовно се сервисираат истите ќе бидат во целост отпишани.

2. Отпис на каматите по основ на сите неплатени обврски за даноци и придонеси, кои доколку се исплатат во првиот квартал во наредната година каматата се отпишува во целост (100%), а за наредните квартали за 75%, односно 50%.

3. Репрограмирање на даночните обврски на фирмите кои имаат потешкотии во работењето со цел отплаќање на даночниот долг на рати и тоа најмногу до 36, со обезбедување на банкарска гаранција во износ од 100 проценти од долгот или хипотека во висина од 250 проценти од долгот.

4. Давање на можност на компаниите за плаќање со цесија што е особено важно за претпријатијата со блокирани сметки.

5. Конверзија на долгот на 4-те државни компании ОХИС, ЕМО, Тутунски комбинат Прилеп и Еврокомполити во траен влог на државата со цел зголемување на конкурентноста на овие фирми и нивната атрактивност за продажба.

6. Измени на Законот за реинвестирана добивка со кој се дава можност за ослободување на данок на добивка само за износот на прераспределената добивка во инвестирање.

7. Намалување на царините кое се однесува на сировините за трговијата, економијата, информатичкото општество, што значи дека нашите компании ќе имаат можност да станат поконкурентни со увезување на сировини без царини или со намалени царини.

8. Двегодишно пролонгирање на плаќањето данок на камата на штедните влогови.

9. Пониско оданочување на земјоделците, што во основа значи дека оние кои имаат добивка до 5.000 евра ќе бидат целосно ослободени од данок, а оние до 20.000 евра ќе платат само 400 евра данок на доход.

Врз основа на иницијалните пресметки, се очекува ваквите мерки да придонесат за подобрување на состојбите во реалниот сектор на Република Македонија. Притоа, како најзначајна мерка е воведувањето на естонскиот модел на данокот на добивка со кој се оданочува само дистрибуираната добивка. Ваквата мерка ќе придонесе за понатамошно зголемување на инвестициите и зголемување на економскиот раст.

Се разбира, мерките предложени од страна на Владата ќе придонесат и за полесно пребрдување на финансиската криза особено кај оние претпријатија кои се соочуваат со тековни проблеми.

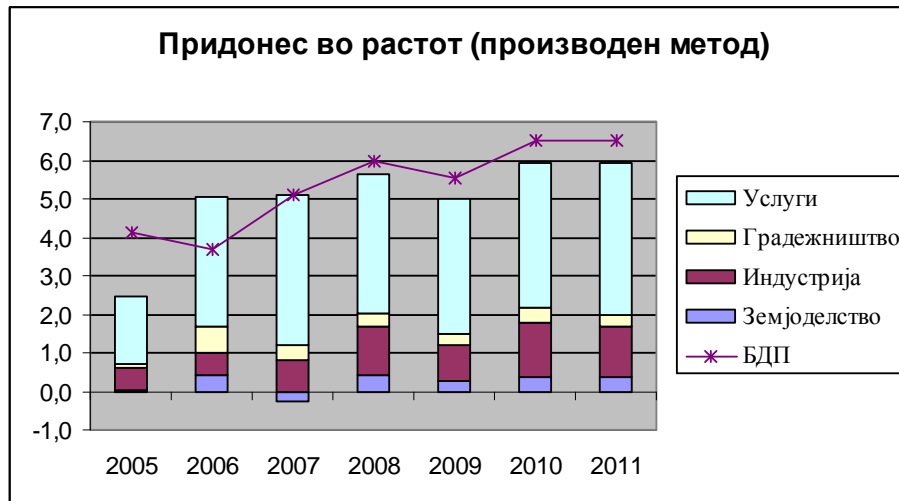
Очекувани економски движења за периодот 2010-2011

Основна цел на Владата на Република Македонија, согласно нејзината економска програма, и натаму останува да биде задржување и забрзување на високиот економски раст, при што потребно е неколкугодишно последователно остварување на високи стапки на раст за да граѓаните почувствуваат позначајно зголемување на расположливиот доход и подобрување на нивниот животен стандард. Согласно ова, во периодот 2010-2011 година, се очекува просечната стапка на пораст на БДП да биде на повисоко ниво и ќе се движи меѓу 6% и 7%, зависно од успешното справување со глобалната криза, целосна реализација на планираните капитални инвестиции и натамошно привлекувањето на СДИ,

Од аспект на расходната страна на БДП, поттикнувач на економскиот раст ќе биде генерално личната потрошувачка, во координација со зголемените јавни инвестиции како единствен начин за фискално стимулирање на економскиот

развој во услови на криза. Во рамките на инвестициите, се очекува значителен придонес да дадат СДИ, но не помалку значајни ќе бидат и капиталните инвестиции, кои согласно проекциите значително ќе се зголемат и ќе зафатат поголемо учество во наведениот период. Од аспект на производниот метод за пресметка на БДП, најголемо учество во неговото создавање ќе имаат услугите како главен поттикнувач на растот. Сепак, задоволителен раст се очекува и кај индустриското производство, како резултат на стивнувањето на економската криза, продолжување на реструктурирањето на домашните капацитети и влезот и отпочнувањето на производството во реализираните и нови СДИ.

График 1: Придонес во растот на БДП, произведен метод

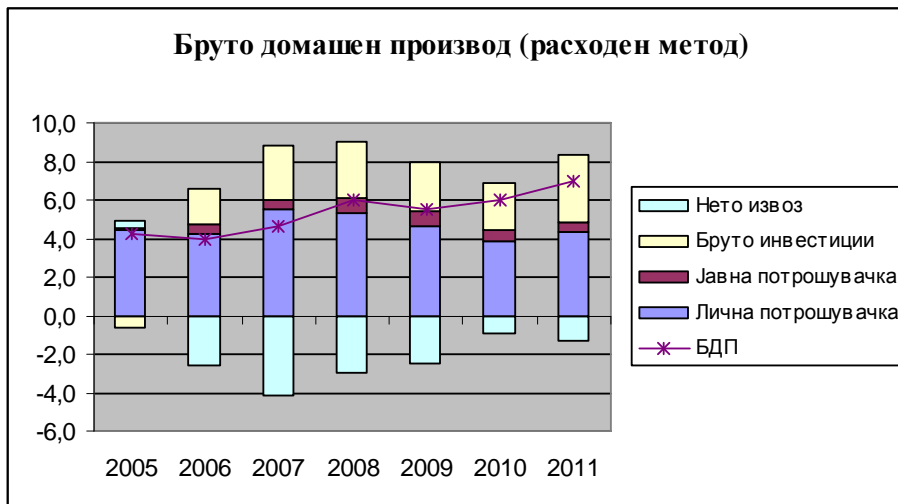

Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии

Придонесот на личната потрошувачка во растот на БДП за периодот 2010-2011 година се очекува да биде помеѓу 4,5-5 п.п., како резултат на проектиран раст на вработеноста од 4%, просечен пораст на платите од 8% предводен од порастот на платите во јавниот сектор од 10% и просечниот пораст на платите во приватниот сектор, кој ќе го следи растот на продуктивноста; пораст на кредитирањето на населението од 40% годишно и очекувано стабилно ниво на приватните трансфери.

Во периодот 2010-2011 година, придонесот на зголемената јавна потрошувачка ќе се движи помеѓу 0,7 и 1 п.п., во услови на дефицит на општиот владин буџет од 2,8% од БДП, пред се поради очекуваните зголемени капитални инвестиции. Интензивирањето на реформските активности од страна на Владата на Република Македонија, посебно во даночната сфера, подобрувањето на бизнис климата, како и очекуваното интегрирање на Република Македонија во Евро-атлантските структури, се очекува да ја зголемат инвестициската активност во земјата. Така, во периодот 2010-2011, бруто инвестициите се очекува да растат помеѓу 19% и 20%, со придонес во растот од 3 до 4,5 п.п. Очекуваниот висок иден прилив на СДИ во наредниов период, со оглед на големата увозна компонента што ја носат (Johnson Matthey, Montipe, Aqua pour итн.), и очекуваниот пораст на личната потрошувачка се очекува да предизвикаат нето извозот да биде негативен, на среден рок. Но, откако СДИ ќе почнат со производство и ќе почнат да извезуваат (над 80% од нивното производство ќе биде наменето за извоз), нето извозот ќе има понеутрално негативно влијание врз растот на БДП.

График 2: Придонес во растот на БДП, расходен метод

Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии

Стапката на инфлација се очекува да се стабилизира, и на среден рок да биде ниска, едноцифрена и конзистентна со очекуваниот пораст на вработеноста, платите, личната потрошувачка и со проекциите за движење на цените на сировините на светскиот пазар. Така, проекциите за стапката на инфлација се дека во периодот 2010-2011 година ќе се движи помеѓу 3,5% и 2,8%, при планиран годишен пораст на вработеноста од 4% и на продуктивноста од 2-4%. Во однос на монетарната политика, нејзина примарна цел и понатаму е одржувањето на стабилноста на цените, а истовремено ќе продолжи и примената на стратегијата на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото. Исто така, проекциите се дека побарувачката на пари ќе се зголемува во просек за 10%, во согласност со инфлацијата и порастот на БДП. Врз побарувачката на пари ќе влијае и зголеменото кредитирање на приватниот сектор, како и порастот на просечната плата и вработеноста во Република Македонија.

На полето на надворешно-трговската размена, се очекува пораст на трговскиот дефицит и на дефицитот на тековната сметка во анализираниот период, следствено на постигнатите резултати во привлекувањето на СДИ. Така, очекувањата се дека во 2010 година во Република Македонија ќе влезат значителни СДИ што во однос на проекциите за 2009 година ќе претставува пораст за околу 10%. Со влезот во НАТО, оваа проекција може значително да се надмине имајќи во предвид дека тоа ќе донесе зголемена политичка и безбедносна стабилност, што пак е еден од поважните предуслови за прилив на поголеми СДИ, гледано според искуствата на земјите кои неодамна станаа членки на НАТО.

Поради увозната зависност на Република Македонија, како и поради високата увозна компонента на СДИ, се очекува увозот во периодот 2010-2011 да оствари раст од 16%, што ќе предизвика продлабочување на трговскиот дефицит, процес присутен кај сите развиени економии. Висок пораст ќе забележи и извозот (со очекувана стапка повисока од онаа на увозот), главно како резултат на мерките за подобрување на бизнис климата, зголемување на конкурентноста на извозно-ориентираните фирми и трговската политика на Владата насочена кон подобрување на условите за пораст на извозот на стоки.

Ризици

Започнатите процеси на меѓународно интегрирање, како и веќе остварените позитивни економски резултати, претставуваат силен и континуиран поттик за продолжување на интензивните реформски активности на Владата на Република Македонија. Сепак, основен предуслов за спроведување на реформските мерки и активности е обезбедување на општествен консензус кој ќе ја зголеми подготвеноста за иницирање, спроведување и прифаќање на реформите што, од своја страна ќе отвори простор за индивидуални иницијативи и креативност, преземање на одговорност, транспарентност и прифаќање на ризици. Оттука, како можни ризици ги издвојуваме следниве:

Очекуваните економски движења до 2011 година ќе се реализираат само доколку успешно македонската економија се справи со последиците од светската криза, реализација на планираните проекции на приходите, висок степен на реализација на капиталните инвестиции и успешно завршување на отпочнатиот процес на длабоки структурни реформи. Дobar дел од предвидените решенија и мерки се, или ќе бидат рестриктивни за граѓаните и економијата, меѓутоа неопходни за реформите бидејќи се насочени кон двете најважни цели – одржување на повисоки стапки на раст на македонската економија на подолг рок и ублажување на проблемот со невработеноста.

Истовремено, политичките случувања во регионот, како и случувањата со влезот на Република Македонија во НАТО и ЕУ се воедно главни ризици за успешноста на реализацијата на планираните политики.

Глобалното затоплување и можноста за појава на сушни години исто така претставува значаен проблем за македонската економија, која всушност е значителен производител на земјоделски и прехрамбени производи.

Високиот трговски дефицит кој постои во Република Македонија во моментот во голем дел се финансира со приливите по основ на приватни трансфери, односно средствата кои нашите граѓани кои живеат и работат во странство ги испраќаат на своите роднини. Ваквиот тренд на приливи по основ на приватни трансфери има тенденција на намалување што секако претставува ризик за економското закрепнување на земјата.

2. СРЕДНОРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА

Процесот на успешно спроведување на фискална консолидација започнат во изминатиот период ќе продолжи и во наредниот среднорочен период, изразен преку нешто повисок, но контролиран фискален дефицит. Секако дека фискалното консолидирање особено во 2009 година, во која најизразени ќе бидат последиците од економската криза, ќе треба да се реализира во специфични и ризични услови. Имено, преземените мерки во насока на олеснување на македонската економија во процесот на справувањето со последиците од кризата, ќе имаат свој фискален ефект во проекцијата на приходите и расходите во наредниот среднорочен период.

Фискалната рамка за наредниот период е дефинирана врз основа на ефектите од преземените мерки и насоките за активностите на Владата на Република Македонија и дава реална основа за дизајнирање на економските политики, особено во пресрет на претстојните предизвици во рамките на интеграциските процеси.

Остварувањето на планираната фискална политика на среден рок е директно условено од негативните ефекти на глобалната економска криза, фискалните ефекти од последниот пакет на мерки на Владата на Република

Македонија и проектираните макроекономски индикатори, вклучувајќи го и остварувањето на следните предизвици и претпоставки:

- Успешно справување со негативните реперкусии од светската економска криза и во тие рамки постигнување на долгорочно одржлив економски раст, главно преку натамошно подобрување на амбиентот за работа, подобрување на бизнис окружувањето и обезбедување на поволни услови за висок степен на реализација на зголемените инвестициони вложувања.

-Успешно спроведување на реформите во даночната сфера преку натамошна хармонизација на домашното со европското законодавство, особено во областа на индиректните даноци и примената на ниските даночни стапки, како и воведување на посебни поволности и стимулации за странските инвестиции, особено за инвестирањето во економските зони, кои ќе обезбедат зголемување на инвестиционите вложувања во изградба на нови училишта, патишта, водоводи, болници и информатичка опрема.

-Успешно спроведување на политиката на намалени стапки на социјални придонеси за 10 пп во наредните три години (од сегашни 32% на 22%) кои заедно со интегрираната наплата на сите придонеси и персоналниот данок на доход ќе овозможи натамошно намалување на вкупните трошоци на фирмите, подобрување на нивната конкурентност, како и намалување на невработеноста и сивата економија.

- Успешна реализација на планираните политики за наредниот период во услови на намалени приходи и во тие рамки целосна реализација на капиталните јавни инвестиции со цел нивно фискално стимулирање на фискалниот развој.

-Ефикасно искористување на кредитните средства наменети за реформите во катастарот, судството, социјалната заштита, здравството и образованието, развојот на општините, рехабилитација на наводнувањето и унапредување на деловното опкружување, како и расположливите средства од претпристапните фондови на ЕУ ќе обезбедат креирање на нови работни места.

Приходите на **консолидираниот владин буџет**, (кој во себе го вклучува буџетот на централната и локалната власт) во наредниот тригодишен период бележат релативно намалување како учество во БДП, и тоа од 40,7% од БДП во 2008 година на 32,3% во 2011 година. Планираното намалување воглавно е резултат на намалување на даночното оптоварување по основ на намалени даноци и социјални придонеси, како и ефектот од преземените мерки за помош на македонската економија во справувањето со светската криза, кои ќе обезбедат намалување на вкупните трошоци на македонските претпријатија, простор за ослободување на расположливите средства и нивно насочување кон зголемени инвестиции и нови работни места, што директно ќе го забрза развојот на домашната економија.

Вкупните расходи во периодот 2009-2011 во услови на рационално управување со јавните финансии на сите нивоа на власт, согласно планираните политики и ниското ниво на буџетски дефицит бележат намалување како учество од БДП и тоа од 42,2% во 2008 на 35,1% во 2011 година.

KONSOLIDIRAN OP[Т VLADIN BUXET	2008	2009	2010	2011
(milioni denari)				
Konsolidiran op{t vladin Buxet - Prihodi	155.127	162.194	165.463	169.774
% od BDP	40,7	39,0	34,7	32,3
Konsolidiran op{t vladin Buxet-Rashodi	160.792	173.776	178.934	184.296
% od BDP	42,2	41,7	37,5	35,1
Konsolidiran op{t vladin Buxet-Deficit	-5.665	-11.582	-13.471	-14.522

% od BDP	-1,5	-2,8	-2,8	-2,8
Centralen Buxet-Prihodi	92.607	99.522	101.274	105.208
% od BDP	24,3	23,9	21,2	20,0
Centralen Buxet-Rashodi	94.956	109.604	112.555	118.457
% od BDP	24,9	26,3	23,6	22,6
Centralen Buxet-Deficit	-2.349	-10.082	-11.281	-13.249
% od BDP	-0,6	-2,4	-2,4	-2,5
Vonbuxetski Fondovi-Prihodi	40.668	40.717	40.760	40.819
% od BDP	10,7	9,8	8,5	7,8
Vonbuxetski Fondovi-Rshodi	43.984	42.217	42.950	42.092
% od BDP	11,5	10,1	9,0	8,0
Vonbuxetski Fondovi-Deficit	-3.316	-1.500	-2.190	-1.273
% od BDP	-0,9	-0,4	-0,5	-0,2
Buxet na lokalna vlast-Prihodi	21.852	21.955	23.429	23.747
% od BDP	5,7	5,3	4,9	4,5
Buxet na lokalna vlast-Rashodi	21.852	21.955	23.429	23.747
% od BDP	5,7	5,3	4,9	4,5
Buxet na lokalna vlast-Deficit	0	0	0	0
% od BDP	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruto doma{en proizvod	381.190	416.230	477.501	525.232

Вака утврдените основни постулати на фискалната политика во суштина значат контролирано ниво на **дефицит од 2,8%** од планираниот бруто домашен производ.

2.1 Среднорочни проекции на Буџет на Република Македонија

Во наредниот среднорочен период планираните проекции на приходите и расходите на Буџетот на Република Македонија кој во себе го вклучува централниот буџет и буџетите на фондовите, обезбедуваат контролирано ниво на дефицит од 2,8% од планираниот бруто домашен производ. Остварувањето на ова ниво на дефицит, во услови на целосна реализација на капитални инвестиции особено во патната и железничката инфраструктура ќе обезбеди поттик на економскиот развој, како солидна основа во интегративните процеси.

2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на Република Македонија

Проекцијата на **изворните приходи на Буџетот на Република Македонија** за наредниот среднорочен период воглавно се базира на реализираните и ревидирани приходи во тековната 2008 година, како и од потребата за ревидирање на проектираните приходи со ефектите од мерките за справување со кризата, кои во најголем дел се одразуваат на очекуваните приходи од данокот на добивка и данокот на додадена вредност. При тоа при проекцијата на приходите се имаа во предвид и ефектите од досегашните и идните планирани реформи во даночната сфера како и ефектите од имплементација на политиката за намалени социјални придонеси и тоа:

-Успешно спроведување на реформите во даночната сфера изразени преку поедноставување и скратување на даночните процедури и ефектите од воведувањето на рамниот данок, кои ги дадоа првичните резултати изразени преку зголемена наплата на приходите. Истовремено во проекцијата на

даночните приходи за наредниот период земен е во предвид и ефектот од законските измени на данокот на добивка, која што ќе се оданочува само доколку биде распределена за дивиденда, како и намален прилив на приходи по основ на ДДВ во услови на значително намалување на цената на нафтата.

-Функционирање на Канцеларијата за големи даночни обврзници во рамките на Управата за јавни приходи и обезбедувањето на електронски услуги на големите претпријатија за доставување на даночни формулари, како и планираното проширување на капацитетот на постојниот портал е-даночни услуги за електронско доставување на даночните пријави на малите и средни даночни обврзници, со што во голема мера ќе се поедностават процедурите и позитивно ќе се одразат врз нивната зголемена наплата.

-Продолжување со активности насочени кон понатамошна хармонизација на законодавството и зајакнување на административниот капацитет на царинскиот орган за имплементација на царинското законодавство и борба против граничниот криминал. Со целосно имплементирање на едношалтерскиот систем ќе се обезбеди скратување на постапките и документите потребни при увоз и извоз на стоки, а создавањето на можност за електронско аплицирање за добивање на потребни лиценци и квоти, во голема мера ќе го намали времето за процесирање на барањата. Во проекцијата на царините планиран е и ефектот од последните владини мерки за намалување на царините на суровините за потребите на трговијата, економијата и информатичкото општество.

- Имплементација на владината политика за намалени социјални придонеси за 10 п.п., хармонизација на минималните основици за плаќање на социјални придонеси и интегрираната наплата на сите видови придонеси и персоналниот данок на доход од страна на една од надлежните институции, во голема мера ќе ги намали трошоците за работење и ќе ги поедностави постапките и трошоците за администрирање.

Врз овие основи вкупните приходи за периодот 2009-2011 година се планирани просечно во висина од околу 33% од планираниот БДП. Притоа, во структурата на планираните приходи и понатаму најголемо учество имаат даночните приходи со околу 60%, додека социјалните придонеси го намалуваат своето учество од 24,7% на 23,6%, како резултат на планираните мерки за нивно намалување со цел зголемени инвестиции и отварање на нови работни места.

Неданочните приходи во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 11% во рамки на вкупните приходи, а во истите најзначајно е учеството на приходите по основ на административни такси и казни и приходите од патарини и регистрација на возила кои ги остварува Агенцијата за државни патишта. Како резултат на мерките кои се преземаат за поефикасна наплата на патарините се очекува во наредниот период приходите на Агенцијата за државни патишта да го зголемат своето учество.

Во проекцијата на приходите на Буџетот на Република Македонија во делот на **странските донации** во наредниот период планирани се донациите што буџетските корисници ќе ги реализираат за конкретни проекти, како и повлекувањата од предпристапните фондови на Европската Унија.

2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на Република Македонија

Расходната страна на Буџетот на Република Македонија во наредниот период целосно е креирана во функција на остварување на стратешките приоритети на Владата на Република Македонија, односно забрзување на економскиот раст и интеграционите процеси во ЕУ и НАТО.

Проекциите на *расходи* на државниот буџет за наредниот среднорочен период се подготвени врз база на три клучни постулати:

-Проекцијата на вкупните расходи на државниот буџет обезбедува континуирана фискална консолидација и одржување на контролиран фискален дефицит;

-Планираните износи на расходи обезбедуваат непречено извршување на сите обврски на државата, кои произлегуваат од законските прописи реализација на започнатите реформи и зголемени капитални инвестиции во инфраструктурни проекти, како и буџетско кофинансирање како неопходен предуслов за добивање и искористување на ИПА фондовите, и

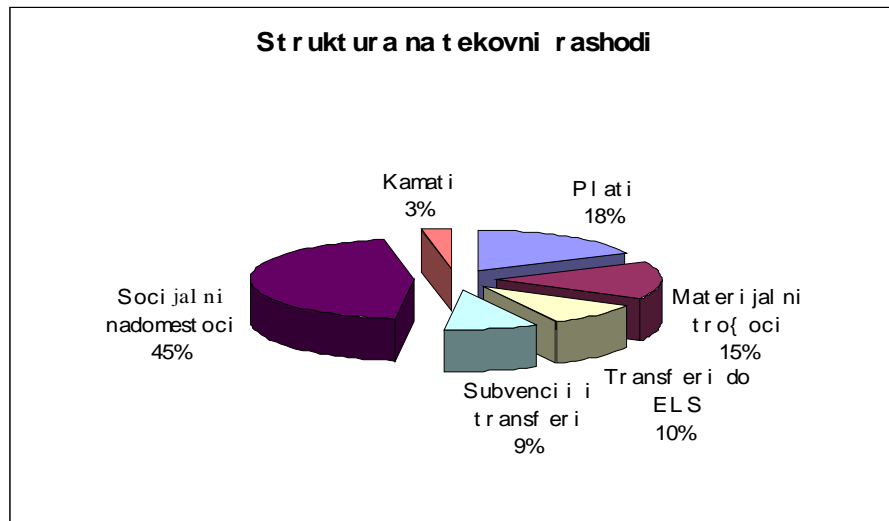
-Подобрена расходна структура на јавните финансии со нагласена развојна компонента за сметка на тековните расходи.

Просечното учество на расходите на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период изнесува околу 35% во однос на планираниот БДП, при што учеството на капиталните расходи се планира да се зголеми од 17,7% во 2009 на 18,5% во 2011 година во однос на вкупните расходи, за сметка на намалување на тековните расходи (од 82,3% во 2009 на 81,5% во 2011 година). Ваквата промена во структурата на јавните расходи е секако резултат на политиката на Владата за зголемени инвестиции во јавниот сектор, особено во инфраструктурни проекти, како и очекуван прилив на инвестиции за финансирање на капитални проекти како од домашни, така и од надворешни извори (ИПА фондови).

При проекцијата на расходите за наредниот период земени се во предвид следните претпоставки:

- Во делот на расходите наменети за исплата на *плати и надоместоци* вклучени се ефектите од етапно зголемување на платите на вработените во органите на државната управа за 10% во наредната година, институционалното зајакнување на јавната администрација, преку нови вработувања поврзани со интеграционите и реформските процеси, ефектите од примена на стимулативните мерки за државните службеници за наградување и кариера, во функција на задржување на квалитетните кадри во државната администрација, како и целосно имплементирање на втората фаза на фискалната децентрализација.

- Во делот на тековните расходи и понатаму останува доминантно учеството на *социјалните трансфери* оценето на ниво од 46,4% од тековните расходи во 2009 година и нивно зголемување за 1,1 процентни поени, пред се како резултат на усогласувањето на пензиските примања и воведување на нови права сврзани со активната демографска политика. Ваквите тенденции се резултат на намалени социјални придонеси и по тој основ зголемени трансфери од Централниот буџет, очекуваното намалување на бројот на невработените кои примаат надоместок и средствата за нивно материјално обезбедување, како и завршување на одделни реформи. За сметка на овие движења се очекуваат зголемени расходи за исплата на пензии, кои резултираат од превземените активности за подобрување на стандардот на пензионерите, зголемени расходи за покривање на транзициониот трошок на пензиската реформа во услови на зголемени членови во капиталните пензиски фондови и зголемени расходи за плаќања на здравствени услуги.

Околу 80% од вкупните расходи на Фондот за пензиско осигурување се однесуваат на исплата на правата по основ на пензиското и инвалидското осигурување. Притоа, расходите за пензии се проектирани врз основа на оценетиот пораст на корисници на пензија и пресметаното усогласување на пензиите согласно проектираните индикатори за порастот на трошоците на живот и на платите во наредниот среднорочен период, како и ефектот од дополнителното зголемување на пензиите.

Околу 94% од вкупните расходи на Агенцијата за вработување во овој период ќе бидат наменети за исплата на правата по основ на невработеност, при чија оценка се имаше во предвид очекуваното намалување на бројот на лицата кои ги користат овие права, како и проектираните трошоци кои произлегуваат од спроведувањето на структурните реформи и реформите на јавната администрација.

Во наредниот среднорочен период, околу 95% од вкупните расходи на Фондот за здравствено осигурување ќе бидат потрошени за услуги и надоместоци кои произлегуваат по основ на здравствено осигурување на населението. Во овие рамки доминантно е учеството на трошоците за болничко лекување и трошоците за спроведување на примарната здравствена заштита.

Во рамките на среднорочните проекции на социјалните трансфери планирани се средства за редовно покривање на обврските на државата кон социјално најзагрозените семејства во вид на социјална помош, детски додаток, надоместоци по основ на права на инвалидизираните лица, воените и цивилните инвалиди и азилантите.

Планираните реформи во земјоделскиот сектор ќе создадат услови за изградба на ефикасен и конкурентен земјоделски сектор и негова успешна интеграција во ЕУ. Овие реформи ќе можат успешно да се реализираат само преку зголемена финансиска поддршка на земјоделците, обезбедување на кредитни линии од Земјоделскиот кредитен фонд и развојот на пазарот за откуп на земјоделските производи преку формирање на нови откупни дистрибутивни центри. За таа цел планирани се *субвенции за земјоделците* во износ од 70 милиони евра во 2009, 100 милиони евра во 2010 и 115 милиони евра во 2011 година. Во рамките на *трансферите* планирани се и средства во зголемен износ за имплементација на проектот на самовработување, како и доделување на нови и врз револвинг основа кредитни средства со ниски каматни стапки за отварање на мали бизниси.

Во наредниот период ќе продолжи унапредувањето на процесот на *децентрализација* преку целосно вклучување на општините во втората фаза на децентрализација и соодветно на тоа планирани се и трансферите преку блок и

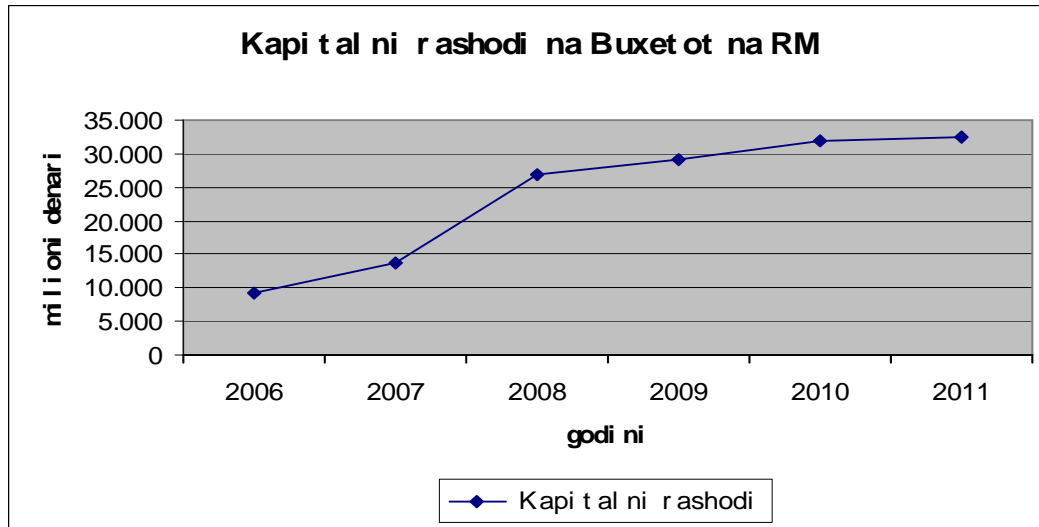
наменски дотации во зголемен износ, неопходен за покривање на трошоците на општините. Ефектот од зголемените приходи за финансирање на надлежностите на општините преку даноците на имот, концесиите во комуналните такси и еколошките надоместоци, ќе резултираат во зголемување на фискалниот капацитет на општините и подобрување на квалитетот и квантитетот на услугите во јавниот сектор.

Потребата од зголемување на јавните инвестиции, кои директно ќе придонесат за интензивирање на економскиот раст ја наметнаа потребата од нивно планирање во зголемен износ, пред се во патната и комуналната инфраструктура, капитални инвестиции во казнено поправните установи, подобрување на условите во образовниот и здравствениот систем, како и подигање на културниот и социјалниот живот на населението. Во областа на патната инфраструктура Агенцијата за државни патишта со буџетски средства ќе продолжи со изградба на патните правци од Коридор 8: Радовиш-Струмица, Градско-Прилеп (3 лента), Ски центар Кожуф, Обиколница Охрид, Крклино влез во Битола, Коломот-Близанско, Сончев град, Тетово-Јажинце, Куклиш-Банско. Од кредитните линии од Светска Банка средствата ќе се наменат за рехабилитација на 11 регионални патишта (Илинден-Калуѓерац, Ржаничино-Св.Никола-Сушица, Лаквица-Неготино, Давидово-Рабово, Страцин-Пробиштип и др.), а од кредитните средства од ЕБРД средствата ќе се наменат за изградба на 9 регионални патишта (Аргулица-Зрновце, Василево-Ангелце, Радовиш-Конче, Струга-Дебар, Кавадарци-Мушов гроб и Демир Капија-Мушов гроб.)

Истовремено, обезбедени се средства за експропријациони активности на Коридор 8 и 10, Миладиновци-Штип и магистрални и регионални патишта, како и за подготовка на проектна и техничка документација за определени патни правци.

Во наредниот период ќе се обезбедат и дополнителни средства за градба на железничката пруга -Коридор 8 спрема Бугарија, континуирано одржување на постојната железничка инфраструктура, како и средства за покривање на нерентабилниот патнички сообраќај од јавен интерес.

Во вкупниот износ на капитални инвестиции планирани се и средства за унапредување на инфраструктурата во образованието преку изградба на 100 нови училишта, продолжување на проектите во здравството, набавка на медицинска опрема, реконструкција на 45 здравствени установи, електронска здравствена картичка и информациона систем во јавните здравствени установи, изградба на амбуланти во рурални средини и друго.

2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање

Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период се карактеризира со контролирано ниво на дефицит од 2,8% во однос на планираниот бруто домашен производ, кој во себе го вклучува дефицитот на Централниот буџет и буџетот на Агенцијата за државни патишта.

Дефицитот на Централниот буџет во периодот 2009-2011 година е планиран на ниво од околу 2% -2,4% од планираниот БДП (вклучувајќи ги и повлекувањата на кредитите на буџетските корисници на сопствените сметки од околу 0,7% од БДП).

Финансирањето на планираниот дефицит на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период воглавно ќе се обезбедува од странски извори и тоа кредити од Светска банка и кредитни линии наменети за финансирање на одделни проекти, а истовремено и од домашни извори преку континуирани емисии на државни хартии од вредност и обврзници, и користење на депозитите на државата. Странското задолжување како извор на финансирање ќе го користат буџетските корисници за конкретни проекти и Агенцијата за државни патишта согласно склучените договори за изградба на одделни делници од магистралните патишта.

	ВО МИЛИОНИ ДЕНАРИ		
DEFICIT I IZVORI ZA FINANSIRAWE	2009	2010	2011
BUXETSKI BILANS	-11.582	-13.470	-14.522
FINANSIRAWE NA DEFICIT	11.582	13.470	14.522
Priliv	19.689	21.542	23.529
Prihodi od privatizacija	2.500	1.100	1.100
Stranski krediti	7.155	14.024	17.189
Doma{no zadol`uvawe	6.050	6.010	7.005
Dopolnitelni izvori	3.984	408	-1.765

odliv	8.107	8.072	9.007
Отплата по странско задол`увawe	2.271	2.504	2.860
Отплата по дома{no задол`увawe	5.836	5.568	6.147

2.2 Буџет на локална власт

Буџетите на единиците на локалната самоуправа како годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства во наредниот среднорочен период се повеќе ќе добива на значење во успешното управување со јавните финансии.

Со новата економска класификација се овозможи поголема флексибилност при планирањето на буџетските средства за реализација на програмите и се подобри начинот на известување согласно меѓународните стандарди, како и се подобри транспарентноста со воспоставување програми и потпрограми. Извршено е усогласување на формата на буџетот на општините со формата на Буџетот на Република Македонија. Едновремено носењето на буџетски календар од страна на општините и почитувањето на роковите утврдени со истиот се покажа како позитивна алатка во вкупниот буџетски процес.

Консолидираното управување со јавните финансии и примената на буџетските принципи во финансирањето на единиците на локалната самоуправа, како и зајакнатите финасиски контроли овозможија успешно реализирање на фискалната децентрализација и солидно управување со јавните финансии на локално ниво.

Втората фаза од процесот на фискалната децентрализација отпочна во текот на 2007 година. Во почетокот на 2008 година во 66 општини што ги исполнија условите за премин во фаза на целосна фискална децентрализација, финансирањето на пренесените надлежности се врши со блок дотации. Во овие дотации се содржани и износите на средства за плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи од областа на образованието (основи и средни училишта), културата (музеи, културни домови, библиотеки и сл.) и социјалната заштита (детски градинки и домови за згрижување стари лица).

Имајќи предвид дека единиците на локална самоуправа во почетниот период од децентрализацијата не може да се задолжуваат, планираните приходи и расходи во буџетите на истите се целосно усогласени. Притоа вкупните приходи и расходи изнесуваа околу 3,0% од БДП во првата фаза од процесот на децентрализација, додека од 2008 година со трансферирање на блок дотациите на централниот буџет, кои ги вклучуваат и платите на вработените од делегираните надлежности на локално ниво, се очекува зголемување на приходите и расходите на локалната власт на ниво од околу 5,3% од БДП.

Изворните приходи на општините се обезбедуваат од локалните даноци и такси кои се утврдуваат од страна на Советот на општината во рамки на утврдениот распон на стапки кои се пропорционални и приходите општината ги утврдува самостојно, а за износите на трансферите од централниот буџет се известуваат со буџетскиот циркулар на министерот за финансии. Дополнителен, односно нов даночен приход на општините ќе биде и данокот од имот за деловни згради и деловни простории, односно оданочувањето и на станбените згради во селските населби и ридско планински подрачја и овие измени се применуваат од 1 јануари 2008 година. Со Законот за комуналните такси се изврши зголемување на комуналната такса за улично осветлување и со Законот за административни такси и дел на општинските такси се зголемуваат што ќе ги зголеми приходите на општините.

Со измените во законите кои го регулираат користењето на јавните национални добра (минерални сировини) на општините им се обезбедува приход од концесии во висина од 40% од утврдениот надоместок за концесии и тоа во

случаите кога јавното добро што се експлоатира се наоѓа на територијата на соодветната општина. Во структурата на приходите значително е учеството на приходите од данок на имот и комунални даноци, како и трансферите од централната власт.

Во овој период на расходната страна на Буџетот на локалната власт значајно е учеството на капиталните расходи (околу 43% од вкупните расходи), додека по спроведувањето на втората фаза од децентрализацијата евидентна е изменета структура на расходите во корист на тековните расходи во кои се вклучени и платите на вработените во образованието, детската и социјалната заштита и културата.

Користење на претпристапна помош на ЕУ

Република Македонија како земја кандидат за членство во ЕУ, има можност да користи значителна финансиска поддршка од Европската Унија преку петте компоненти од Инструментот за претпристапна помош - ИПА.

Согласно Повеќе-годишната индикативна финансиска рамка (МИФФ) која ја алоцира помошта на ЕУ по земји и компоненти, Република Македонија за периодот 2007- 2010 година преку петте компоненти од ИПА ќе може да користи средства во износ од околу **18,5 милијарди денари (302.8 милиони евра)**. Оваа финансиска рамка претставува буџет за планирање на помошта содржана во Повеќе-годишниот програмски документ (МИПД) кој опфаќа временски период од три години и се ревидира секоја година.

Проектите финансирани од ИПА ќе се спроведуваат децентрализирано, што значи дека Република Македонија во рамките на државната администрација има воспоставена мрежа на институции кои се одговорни за програмирање на помошта од ЕУ, како и за правилно и ефикасно користење на добиените средства во рамките на ИПА. Како предуслов за децентрализираното спроведување на проектите е добивањето на акредитација од страна на Европската комисија. Одлуката за добивање на акредитација на националната структура од страна на Европската комисија се очекува во почетокот на 2009 година.

Се до добивањето на акредитацијата, проектите од првите две компоненти на ИПА може да се спроведуваат централизирано, односно склучувањето на договорите и спроведувањето на проектите ќе го врши Делегацијата на Европската комисија во Република Македонија.

Главен предуслов за користење на ИПА средствата е обезбедување на задолжителното национално кофинансирање кон ИПА во рамките на Буџетот на Република Македонија.

При централизиран систем на спроведување на проектите финансирани од ИПА, средствата од ИПА не влегуваат во Буџетот на РМ, меѓутоа задолжителното национално кофинансирање мора да се обезбеди во рамките на истиот.

При децентрализирано спроведување, во Буџетот влегуваат средствата од ИПА и средствата од националното кофинансирање.

Потпрограма МА - Помош при транзиција и институционална надградба

За користење на овие алокации беше подготвена годишна Национална програма за Помош при транзиција и институционална надградба за 2007 година, со која ќе се овозможи поддршка на проекти во следниве области:

1. Добро владеење и владеење на правото: проекти кои имаат за цел исполнување на политичките критериуми, како што се проекти во областа на реформа на јавната администрација, градење на институциите и јакнење на капацитетите за децентрализирано управување со фондовите од ЕУ, правда и

внатрешни работи. Во рамките на оваа компонента како врвен политички приоритет е опфатен проектот наменет за *Реформа на полицијата*.

2. Економски развој и социјална кохезија: проекти наменети за подобрување на инвестиционата клима, подобрување на административните капацитети на централно и локално ниво во областа на фискалната политика (наплата на даноци, контрола на трошоците и сл), институционална надградба во областа на регионалната политика како придонес за подобра имплементација на националните и регионалните развојни планови.

3. Acquis: проекти поврзани со законодавството на ЕУ во областа на јавните финансии, статистика, царинско работење, институционално зајакнување на капацитетите на регулаторните тела, дирекции и /или инспекторати и управување со земјиштето.

4. Техничка помош: проекти наменети за поддршка при *Подготовка на проекти* (поддршка за изработка на тендерско досие и друга проектна документација како поддршка за реализација на компонентите 3, 4 и 5).

Во тек е финализирањето на проектните фишеа за проектите кои ќе се финансираат во рамките на Програмата за Помош при транзиција и институционална надградба за 2008 година, за кои се очекува да почнат да се спроведуваат децентрализирано во 2010 година.

Со оглед дека Република Македонија нема добиено акредитација од Европската комисија за децентрализирано управување со ЕУ помошта, реализацијата на ИПА алокациите за 2007 и 2008 година, кои ќе се спроведат централизирано, нема да биде планирана во Буџетот на Република Македонија за 2009 година. Овие средства ќе бидат ставени на располагање на Делегацијата на Европската Комисија. Меѓутоа, за проектите во рамките на овие две Програми за кои е задолжително националното кофинансирање, во Буџетот на РМ за 2009 година треба да се обезбедат потребните средства.

Потпрограма МБ - Прекугранична соработка

Втората компонента од ИПА - ***Прекугранична соработка (СВС)*** има за цел да ја зајакне соработката помеѓу пограничните региони на Република Македонија со сите соседни земји. Прекуграничната соработка ќе обезбеди развој на добрососедските односи, зајакнување на стабилноста, безбедноста и просперитетот во заедничките односи на сите земји и поттикнување на нивниот рамномерен одржлив развој.

За користење на алокациите за прекугранична соработка со ***Република Албанија*** подготвена е Оперативна програма за периодот 2007-2013 година и одобрена од страна на Европската комисија. Со оваа Програма се предвидува поттикнување на економскиот, социјалниот развој и развојот на животната средина, со ставање акцент на развој на туризмот.

ИПА алокацијата за 2007 година ќе се спроведува централизирано, односно преку Делегацијата на Европската комисија. Со оглед на горенаведеното, ИПА средствата за 2007 година нема да бидат планирани во Буџетот на Република Македонија. ИПА алокацијата за 2008 и 2009 година се очекува да започне да се спроведува децентрализирано од 2009 година.

Во поглед на прекуграничната соработка со ***Република Бугарија*** изготвена е Оперативна програма за периодот 2007-2013 година и истата е одобрена од страна на Европската комисија. Со оваа Програма се предвидува поттикнување на економскиот развој и социјалната кохезија како и подобрување на квалитетот на животот. Со оглед дека спроведувањето на тендерската постапка и вршењето на исплати за проектите од оваа Програма ќе се врши од страна на соодветните тела воспоставени во Република Бугарија, средствата од ИПА за периодот 2007-2009 година, во износ од 202,3 милиони денари (3.3 милиони евра), нема да бидат прикажани во Буџетот.

Координацијата на активностите околу реализацијата на средствата од втората компонента на ИПА е одговорност на Секретаријатот за европски прашања.

Потпрограма МВ - Регионален развој

Третата компонента на ИПА - **Регионален развој** има за цел да ја подготви земјата за користење на средствата од Структурните и Кохезионите фондови на ЕУ. Со Оперативната програма за регионален развој 2007-2009 година ќе се финансираат проекти во областа на транспортот (70-80% од вкупните алокации) и проекти во областа на животната средина (20-30% од вкупните алокации).

Двата големи проекти кои ќе се финансираат во рамките на оваа компонента се **Проектот за доизградба на коридор 10** и **Проектот за изградба на пречистителна станица во Прилеп**. Исто така, во рамките на оваа компонента се предвидени и помали проекти со кои би се изработиле студии од областа на транспортот и животната средина, како основа за подготовка на проекти кои би се финансирале во рамките на следната Оперативна програма за регионален развој. Во реализацијата на проектите кои ќе бидат финансирани во рамките на ИПА компонентата Регионален развој ќе учествуваат Министерството за транспорт и врски и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Потпрограма МГ - Развој на човечки ресурси

Четвртата компонента на ИПА - **Развој на човечки ресурси** ќе ги поддржува проектите во областа на вработувањето, образованието и социјално вклучување.

Проектите во областа на **вработувањето** имаат за цел привлекување и задржување на повеќе луѓе на работа преку понатамошен развој на Агенцијата за вработување (подобрување на информатичката инфраструктура), поддршка при спроведување на Стратегијата за вработување, подобрување на состојбата на младите луѓе, жените и подолгорочно невработените лица на пазарот на труд.

Проектите во областа на **образованието** се насочени кон инвестиции во човечки капитал преку подобрување на образовниот процес во насока на негово прилагодување на потребите на пазарот на труд како и подеднаков пристап за сите етнички заедници до образовните институции.

Во областа на **социјалното вклучување** помошта е насочена кон зајакнување на интегрирањето на луѓе со посебни потреби, развој на инфраструктура за алтернативни форми на социјални услуги за унапредување на социјалната вклученост, интегрирање на малцинствата како и активно учество на граѓанскиот сектор.

Во реализацијата на проектите финансирани во рамките на четвртата компонента од ИПА ќе учествуваат Министерството за труд и социјална политика и Министерството за образование и наука.

Потпрограма МД - Рурален развој

Компонентата - **Рурален развој** ќе подржува проекти кои ќе овозможат достигнување на стандардите на ЕУ воспоставени во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој.

Помошта преку оваа компонента е насочена кон поддршка на проекти поврзани со **инвестиции во земјоделски и преработувачки капацитети и маркетинг на земјоделски производи и риба**. Со овие инвестиции ќе се оствари подобрување на квалитетот и сигурноста на храната и добитокот, зголемена

конкурентност на фармерите преку употреба на модерни производствени технологии и намалени производни трошоци, промовирање на еколошки методи на производство, подобрување на перформансите на земјоделските претпријатија во примарното производство и маркетингот со цел достигнување на стандардите на ЕУ во областа на заштитата на животната средина, јавната здравствена состојба (квалитет и сигурност на храната), сигурност при работа, отворање на нови пазари, подобрување на управувањето со животинскиот отпад и отпадните води, како и креирање нови вработувања.

Во 2008-2009 година, *Диверзификација и рурален развој* ќе се остварат преку поддршка на руралниот туризам, поддршка на малите и средни претпријатија за модернизација на фармерското производство, обновување/адаптирање на инфраструктурата, поттикнување на традиционалните занаетчиства, поддршка на руралните и земјоделски услуги (воспоставување на работилници за одржување и поправка на земјоделските машини и алати, изградба на младински центри, детски игралишта, набавка на канцелариска опрема). Во 2010 година поддршката на проекти ќе биде проширена со проекти во областа на *подобрување и развој на руралната инфраструктура* и обука на *земјоделците*.

Во реализацијата на проектите финансирани во рамките на петтата компонента од ИПА ќе учествуваат Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и ИПАРД платежната агенција.

За проектите кои ќе се финансираат од ИПА во рамките на Буџетот на РМ, потребно е да се обезбедат средства за ДДВ и други трошоци (експропријација на земјиште, царина и др.) кои според Регулативата за спроведување на ИПА се сметаат за неоправдани и неможат да се покријат со средствата од ИПА и од задолжителното национално кофинансирање.

ДДВ-то е пресметувано по стапка од 18% на целиот износ на проектите (ИПА и национално кофинансирање).

Ризици за реализација на планираната динамика

Евентуалното отстапување од планираната динамика на реализација на проектите може да се јави како последица на следното:

- Отстапувања во предвидената динамика во спроведувањето на самите проекти;

- Задоцнето започнување на тендерската постапка, па соодветно и пресметките по години можат да претрпат поместување од една година во друга;

- Појава на значителни разлики заради реалните понуди добиени на тендерот, кои можат да влијаат на распоредот за исплата;

- Во моментот на планирање на реализацијата, за некои Оперативни програми или за дел од нив, сеуште не е завршен процесот на планирање на проектите кои ќе се спроведуваат во претстојниот период, заради што проектираните износи во Фискалната стратегија може да претрпат промени.

- Самиот процес на добивање на акредитација на националните структури за децентрализирано управување со ИПА помошта, односно преминот од централизирано кон децентрализирано управување со ЕУ фондовите, може да има значително влијание врз предвидената динамика на реализација на средствата и врз износите на средства кои ќе се користат од ИПА инструментот и средствата од задолжителното национално кофинансирање.

Заради некои од горе споменатите ризици, покрај доцнење во реализацијата на проектите, можен е и ризик од губење на дел од годишните ИПА алокации по компоненти заради востановеното „n+3“ правило на користењето на ИПА средствата.

За надминување на предвидените ризици кои можат да ја загрозат планираната динамика на реализација на проектите од страна на структурите во

јавната администрација кои работат на спроведување на ИПА помошта во Република Македонија (Националниот службеник за авторизација, Националниот фонд, CFCD и ИПА структурите во ресорните министерства) се преземаат бројни мерки за ублажување на горе наведените ризици, и тоа:

- јакнење на капацитетот на јавната администрација преку вработување на нови лица во институциите кои работат на спроведување на ИПА помошта, како и преку организирање на бројни обуки и работилници за вработените на кои имаат можност за подобрување на нивното знаење за постапките и правилата на ЕУ за користење на ИПА помошта и ризиците кои би можеле да влијаат врз имплементацијата на проектите;

- јакнење на капацитетите на CFCD како Оперативна структура која ќе биде задолжена за тендерирање, склучување на договори, вршење на исплати кон контракторите и следење на реализацијата на ИПА проектите кои ќе се финансираат од првите четири ИПА компоненти; организирање на разни студиски посети во други земји со претходно искуство во децентрализирано управување со ЕУ фондовите каде вработените имаат можност да се запознаат со нивните искуства, како и со проблемите со кои тие се соочиле и решенијата кои ги преземале за надминување на проблемите;

- навремено започнување со тендерската постапка за проектите финансирани од ИПА и избегнување на „склучување на договори во последен момент“ (last minute contracting), ресорните министерства активно работат на подготовка на тендерската документација која е неопходна за започнување на тендерската постапка и подготвуваат План за набавки на среден рок кој претставува средство со кое се утврдуваат доцнењата во реализацијата на проектите и потребата од навремено преземање на корективни мерки.

4.ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

Јавниот долг на Република Македонија согласно национална методологија го сочинуваат државниот долг и долгот на јавните претпријатија и трговски друштва кои се во целосна или доминантна сопственост на државата, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје и на Народна банка на Република Македонија.

Во период од 31 декември 2007 – 31 октомври 2008 година остварено е намалување на државниот долг за 94,6 милиони евра односно од 25,5% на 20,8% во однос на БДП. Ова намалување на државниот долг е резултат на намалувањето на внатрешниот јавен долг и тоа поради редовното сервисирање на структурните обврзници, но и на престанокот со издавање на државни записи за монетарни цели.

Во периодот од 2009 до 2011 година се проектира зголемување на државниот долг за 8 процентни поени односно од 25,3% на 33,3% во однос на БДП. Ова зголемување на долгот пред сè се должи на новите инвестиции во областа на патната и железничката инфраструктура, водоводот и канализацијата, спортските објекти, изградба на социјални станови како и инвестиции во областа на образованието.

vo milioni denari	2008	2009	2010	2011
Dr`aven dolg	1391,67	1575,62	1805,41	2070,13

Dr`aven dolg kako % od BDP	0,22	0,25	0,29	0,33
----------------------------	------	------	------	------

Извор: Министерство за финансии

Политиката на активно управување со јавниот долг на Република Македонија продолжува и во наредниот период, при што примарна цел е заштита на чувствителноста на портфолиото на долгот на домашните и меѓународните услови и неизвесности. Примената на современата практика на финансискиот инженеринг, кој функционира на принцип на расклопување на финансиските инструменти на нивните компоненти и повторно препакување во зависност од потребите кои треба да ги задоволуваат, е предизвик и за управувањето со јавниот долг во Република Македонија. Поради тоа, идните чекори ќе бидат насочени во анализирање на можностите во воведување на работењето со деривативни финансиски инструменти, како начин за ефикасно контролирање на ризиците.

Министерството за финансии ќе продолжи со издавање на државни хартии од вредност (ДХВ) и во наредниот период, со цел одржување на постојната рочност што значи редовна застапеност на државните записи (ДЗ) со сегашната рочност од 3, 6 и 12 месеци, како и зголемена застапеност и емисија на државните обврзници (ДО) од 2 и 3 години, со евентуална можност за емисија на ДХВ со подолги рокови во зависност од импулсите на пазарот. Нето емисијата на ДХВ и во текот на наредните години ќе се зголемува согласно планот и проекциите за емисија на ДХВ.

Во однос на општинските обврзници, Министерството за финансии ја поддржува определбата на општините своето финансирање, односно, финансирањето на своите капитални инвестиции, да го реализираат преку емисија на општински обврзници, со што ќе се постигнат повеќекратни позитивни развојни ефекти, како што се:

- успешно спроведување на децентрализацијата, со што општините ќе можат преку емисијата на обврзниците самостојно да се финансираат, согласно потребите и намените за финансирање,

- пазарна верификација, во зависност од постигнатиот успех на реализираната емисија на обврзниците,

- утврдување на цената на капиталот, односно воспоставување систем на референтни цени на општинскиот пазар на капитал, и

- продлабочување на финансискиот пазар и создавање импулс во развојот на секундарниот пазар во Република Македонија.

Отплата на надворешен долг за период 2009-2011 година (во милиони денари)

	Главнина			Камата		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Vkuno Buxetska smetka	1046,16	1175,92	1377,12	1301,52	1781,63	2685,63
Smetka na MF	912,11	1023,47	1220,20	1168,03	1653,55	2564,01
Proekt za razvoj na ruralni podra~ja- Buxet	10,23	10,23	10,23	2,09	2,01	1,94
Socijalni stanovi	53,95	72,35	76,82	43,54	40,35	36,08
Agencija za Razvoj i investicii	69,87	69,87	69,87	22,85	20,72	18,60
PSDL 1,2	0,00	0,00	0,00	65,00	65,00	65,00
Drugi Buxetski korisnici	507,36	632,69	788,32	295,72	385,33	506,25
od buxetska smetka	49,68	170,66	310,38	83,42	161,73	260,45
Katastar	0,00	25,60	51,19	28,76	33,48	31,37
MNR	10,23	1,56	0,00	0,41	0,02	0,00
Ministerstvo za zemjodelie**	26,89	130,94	246,63	12,98	42,60	73,36
Ministerstvo za obrazovane	0,00	0,00	0,00	14,86	30,61	45,22

Ministerstvo za zdravstvo	0,00	0,00	0,00	20,38	49,37	105,22
Biro za stokovi rezervi	12,56	12,56	12,56	6,03	5,65	5,28
od sopstveni smetki	457,68	462,03	477,94	212,30	223,61	245,80
Proekt za finansisiki uslugi vo zemjodelstvoto -09001	0,00	0,00	11,42	2,57	2,57	2,55
MEAP -09002	101,65	101,65	101,65	44,85	38,20	31,56
UCVP	71,47	71,47	71,47	26,86	22,19	17,52
PSDL 1,2-09001*786	116,96	121,31	125,81	63,25	56,72	49,94
Globalen zaem APEKS - 09001	136,24	136,24	136,24	56,16	48,68	41,19
Proekt za vrabotuvawe	31,35	31,35	31,35	13,96	12,12	10,28
Proekt za vodovod i kanalizacija	0,00	0,00	0,00	0,00	29,86	66,23
Municipal service improvement project	0,00	0,00	0,00	4,65	13,27	26,53
Агенција за државни патишта*	694,12	694,12	694,12	410,54	508,85	609,69

Извор: Министерство за финансии

*Се врши трансфер на средствата од царина и железници (за проектот ТТФСЕ 2) кон Агенцијата за државни патишта.

** За кредитите кои се отплаќаат од сметката на Министерство за земјоделие за ЈП Лисиче, во 2009 година јавното претпријатие ќе уплаќа средства на сметка на министерството, а истото ќе ги сервисира кредитите кон Iso Шпанија и Banco de Bilbao, за главнина во износ од 26.9 милиони денари за секоја година одделно, а за камата 8,3 милиони денари во 2009 година, 6,84 милиони денари за 2010 и 5,34 милиони денари за 2011 година.

Вкупно потребни средства за отплата на надворешниот долг по основ на главнина ги вклучува отплатите на средствата од буџетската сметка, од сметката на другите буџетски корисници како и од сметката на Агенцијата за државни патишта и изнесуваат 2.247,65 милиони денари за 2009 година, 2.502,73 милиони денари за 2010 година и 2.859,57 милиони денари за 2011 година.

Вкупно потребни средства за отплата на надворешниот долг по основ на камата ги вклучува отплатите на средствата од буџетската сметка, од сметката на другите буџетски корисници како и од сметката на Агенцијата за државни патишта и изнесуваат 2.007,77 милиони денари за 2009 година, 2.675,82 милиони денари за 2010 година и 3.801,57 милиони денари за 2011 година.

Како потенцијални обврски за Буџетот на Република Македонија претставува гарантираниот долг, односно долгот за кој државата има издадено државни гаранции. Во 2009 година во делот на гарантираниот долг се вклучени гаранциите за проекти од енергетскиот сектор на претпријатијата АД ЕЛЕМ и АД МЕПСО, како и проектот за изградба на хидро електрични центри на ЈП Комуналец Кавадарци и долгот на ЈП Македонски Железници кон Унгарските Железници. За оваа цел, Буџетот на Република Македонија за 2009 година предвидува на име потенцијални обврски за гарантиран долг износ од 500 милиони денари.

Отплата на внатрешниот долг за период 2009-2011 година (во милиони денари)

Osnov	Glavnina	Kamata	Glavnina	Kamata	Glavnina	Kamata
Staro devizno {tedewe	3125,1	171,8	3125,1	109,3	3125,1	46,8
Privatizacija na Stopanska banka	526,2	172,5	526,2	141,8	526,2	111,1
Denacionalizacija 1	7,4	0,6	7,4	0,4	7,4	0,3
Denacionalizacija 2	189,1	18,9	189,1	15,1	189,1	11,3
Denacionalizacija 3	203,6	24,4	203,6	20,4	203,6	16,3
Denacionalizacija 4	290,6	40,7	290,6	34,9	290,6	29,1
Denacionalizacija 5	147,5	23,6	147,5	20,6	147,5	17,7
Denacionalizacija 6	73,2	13,1	73,2	11,7	73,2	10,2
Denacioanlizacija 7	183,9	36,8	183,9	33,0	183,9	29,4
Strukturni obvrznici	4746,6	502,5	4746,6	387,3	4746,6	272,3
Kontinuirani DHV	989,8	961,8	721,2	1019,4	1300,3	1409,5
Vkupno	5736,4	1464,3	5467,8	1406,7	6046,9	1681,9

Извор: Министерство за финансии

Внатрешниот јавен долг се состои во главно од долг по основ на издадени структурни и континуирани државни хартии од вредност. Отплатата на главнина за структурните државни хартии од вредност за период 2009-2011 година изнесува 4.746,6 милиони денари за секоја година, а износот на средства потребни за отплата на главнина за континуираните државни хартии од вредност изнесува 989,8 милиони денари за 2009 година, 721,2 милиони денари за 2010 година и 1.300,3 милиони денари за 2011 година. Отплатата на каматата за структурните обврзници изнесува 502,5 милиони денари за 2009 година, 387,3 милиони денари за 2010 година и 272,3 милиони денари за 2011 година. Износот на средства потребни за отплата на камата за континуираните државни хартии од вредност изнесува 961,8 милиони денари за 2009 година, 1.019,4 милиони денари за 2010 година и 1.409,5 милиони денари за 2011 година.